



БЪЛГАРСКА АСОЦИАЦИЯ ЗА ЕВРОПЕЙСКО ПРАВО

ДО

КОНСТИТУЦИОННИЯ СЪД НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ

по к.д. No 14/2022 г.

СТАНОВИЩЕ

от

БЪЛГАРСКА АСОЦИАЦИЯ ЗА ЕВРОПЕЙСКО ПРАВО,

представявана от Александър Арабаджиев, Председател на УС

адрес за кореспонденция: София, ул. Позитано 3, ет. 2; info@bael.eu

УВАЖАЕМИ КОНСТИТУЦИОННИ СЪДИИ,

С отправеното искане КС е сезиран да установи противоконституционност на сочената от Омбудсмана на Република България разпоредба от Закона за здравето - чл. 158, ал. 5, изр. трето, поради нарушение на чл.4 ал.1, чл.30, чл.56 и чл.122 от Конституцията на Република България.

Убедителността на доводите за аналогичност на атакуваната разпоредба от Закона за здравето с разпоредбата на чл.64 ал.2 от НПК, обявена за противоконституционна с Решение № 13 по конст.дело № 12/2021г не следва да се преповтаря.

Целта на настоящето изложение е да постави проблема през призмата на Правото на ЕС и произнасянията на СЕС по въпроси, свързани с лечението на психично болни лица /дело С-487/18/.

Спрямо лицето, чието настаняване се иска, залогът е твърде висок - става дума за неговата лична свобода и то за продължителен период от време, съчетано със засягане на правото му на личен живот - чрез принудително лечение /което нередко вече е започнало на практика/. Предвид това, стандартът за вземането на подобен вид административна мярка следва да отговаря както на изискванията на чл.5 от ЕКПЧОС, така и на чл.6 от ХОПЕС.

Тъй като член 6 от Хартата за основните права в ЕС, който се отнася до правото на свобода и сигурност, гарантира права, съответстващи на тези по член 5 от ЕКПЧ, който се отнася до същото право, посоченият член 6 следва, в съответствие с член 52, параграф 3 от Хартата, да



БЪЛГАРСКА АСОЦИАЦИЯ ЗА ЕВРОПЕЙСКО ПРАВО

се тълкува в същия смисъл и със същия обхват, както член 5 от ЕКПЧ съгласно тълкуването му от Европейския съд по правата на човека. Следователно за целите на тълкуването на член 6 от Хартата трябва да се държи сметка за член 5, точка 1 от ЕКПЧ (вж. в този смисъл решение от 12 февруари 2019 г., ТС, С-492/18 PPU, EU:C:2019:108, т. 57).

Съгласно член 5 точка 1 буква „е“ от ЕКПЧ: „Всеки има право на свобода и сигурност. Никой не може да бъде лишен от свобода освен в следните случаи и само в съответствие с процедури, предвидени от закона: [...] законно лишаване от свобода [...] на душевно болни лица“.

Тази разпоредба е тълкувана от Европейския съд по правата на човека като налагаща на държавата позитивно задължение да защитава свободата на хората под нейна юрисдикция. Ако това не се прави, би се получила доста голяма празнота в защитата срещу произволно задържане, което би било несъвместимо със значението на личната свобода в едно демократично общество. Следователно, държавата е длъжна да предприема мерки, предоставящи ефективна защита на уязвимите лица (ЕСПЧ, 17 януари 2012 г., Станев с/у България, № 36760/06, SE:ECCHR:2012:0117JUD003676006, § 120). От последователната съдебна практика на ЕСПЧ, която предизвика и промените в уредбата за задължително настаняване на лечение на лицата, страдащи от психични заболявания, както и от националните разпоредби препращащи към процедурния ред по НПК, следва, че настаняването на лечение на подобен вид лица като вид мярка на административна принуда се приравнява с мярката задържане под стража по реда на НПК. Ето защо и доводите, изложени от вносителя за противоконституционност по аналогия с обявените вече с решение № 13 по конст. дело № 12/2021 г. на КС разпоредба на чл.64 ал.2 от НПК досежно липсата на непосредственост при вземането на мярка на неотклонение задържане под стража следва да бъдат споделени.

От това произтича, че мерки, включващи лишаване от свобода, като разглежданите мерки за психиатрична или медицинска помощ, са обхванати от член 5 от ЕКПЧ, а следователно и от член 6 от Хартата.

От това следва, че с оглед на правото на свобода и сигурност, гарантирано с член 6 от Хартата, Директиви 2012/13 и 2013/48 не могат да се тълкуват по начин, който би изключил от приложното им поле съдебното производство, по реда на което лицето може да се настани в психиатрично заведение.



БЪЛГАРСКА АСОЦИАЦИЯ ЗА ЕВРОПЕЙСКО ПРАВО

Това тълкуване се потвърждава от обстоятелството, че в член 3 параграф 2 от Директива 2012/13 законодателят на Европейския съюз се е погрижил да наложи на държавите членки задължението да гарантират, че информацията, давана в съответствие с правото на информацията относно правата, „се предоставя устно или писмено, на прост и достъпен език, като се отчитат специфичните потребности на заподозрени лица или обвиняеми в уязвимо положение“. В съображение 26 от тази директива изрично се посочва хипотезата на лица, които поради психическото си състояние не могат да разберат съдържанието или значението на информацията, която им се предоставя от компетентните органи. Следователно душевно болните трябва да се считат за уязвими лица за целите на тази разпоредба, тъй като поради тежко психично разстройство може да не разберат информацията, която им се предоставя относно техните права.

Член 13 от Директива 2013/48 също изисква от държавите членки при прилагането на тази директива да вземат предвид „особените нужди на уязвими заподозрени и обвиняеми“.

Въпреки че съображение 51 от посочената директива упоменава лицата, „които са в потенциално слаба позиция“ и тяхната „евентуална слабост, която засяга способността им да упражняват правото си на достъп до адвокат и на уведомяване на трето лице при задържане“, без да уточнява изрично, че това положение на слабост може да се дължи на психическото им състояние, все пак предвид целта на същата директива следва да се приеме, че душевно болните попадат и в категорията на уязвимите лица по член 13 от същата.

В тази връзка независимо от съображенията, свързани с медицинската наука, които ще бъдат взети предвид от заключението на експерта-психиатър, непосредственото впечатление, което съдът следва да изгради съгласно разпоредбата на чл.158 ал.5 изр. второ от Закона за здравето е несъвместимо с провеждането на видеоконферентна връзка. По този начин оценката за опасността на лицето, чието настаняване се иска, за неговото психическо състояние и едновременно с това гарантирането на неговата адвокатска защита чрез изграждане на стратегия между защитника и лицето предполага неуспех, ако местонахождението на лицето е в психиатричния стационар, а съдът, защитникът и, евентуално, експертът се намират в съдебната зала, като контактът между тях е опосреден чрез видеовръзка.

С оглед на изложеното и качеството на лицата, спрямо които се прилага чл.158 ал.5 изр.3 ЗЗдр на уязвима категория, действително създадената възможност лицето, чието принудително лечение се иска да участва в производството пред съда чрез видеоконференция,



БЪЛГАРСКА АСОЦИАЦИЯ ЗА ЕВРОПЕЙСКО ПРАВО

ограничава правото му на присъствено изправяне пред съдия в противоречие с принципа на правовата държава (чл. 4, ал. 1 от КРБ). Предвиденото отдалечено провеждане чрез видеоконферентна връзка на процедурата по решаване на въпроса за настаняването на привлечения към лечение лишава съда от възможността да придобие преки и непосредствени впечатления за обективното състояние на лицето. В този смисъл нарушени са и разпоредбите на чл.30 - неприкосновеност на личността и на чл.122 вр. чл.56 от КРБ относно правото на защита.

В заключение, Българската асоциация за европейско право счита, че могат да бъдат споделени изложените от вносителя на искането аргументи за противоконституционност на текста на чл.158 ал.5 изр.3 от Закона за здравето.

Ana Dragomirova
Velkova

Digitally signed by Ana
Dragomirova Velkova
Date: 2022.09.12
12:53:48 +03'00'

С уважение, от името на УС, адв. Ана Велкова